

การพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน
ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
DEVELOPING ACCOUNTING CAPABILITIES FOR COMMUNITY
-BASED ENTREPRENEURS IN CHATTURAT DISTRICT,
CHAIYAPHUM PROVINCE

¹หทัยกาญจน์ ทองศรีสุข และ ²อัญชลี ชัยศรี
¹Hathaikan Tongsrisk and ²Anchalee Chaisri

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

¹Hathaikan.sriyotha@gmail.com

Received: May 26, 2023; Revised: July 25, 2023; Accepted: August 21, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการพัฒนา ศักยภาพด้านการบัญชี ของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน 2) ฝึกอบรมพัฒนา ศักยภาพด้านการบัญชี ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน และ 3) ศึกษาผลที่เกิดจากการพัฒนา ศักยภาพด้านการบัญชีของ ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจ ชุมชน ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่โครงการ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอ จตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 กลุ่ม รวม 22 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ Paired-Samples T-test และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปของความเรียง ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังจากการพัฒนา ศักยภาพด้านการบัญชี ผ่านกระบวนการฝึกอบรม ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจ ชุมชน มีความรู้ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาขาย และการวิเคราะห์กำไร หลัง การพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และภายหลัง การฝึกปฏิบัติจริง พบว่า ในภาพรวมผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนมีศักยภาพด้านการบัญชีอยู่ในระดับ มาก โดยมีทักษะด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ และ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ด้านความรู้ โดยมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนสามารถทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง สามารถกำหนดราคาขายได้เหมาะสม มีกำไรจากการดำเนินงานตามที่คาดหวัง และมีข้อมูลสำคัญในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน จึงสนับสนุนได้ว่าการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีสามารถช่วยให้การดำเนินงานของกิจการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : ศักยภาพด้านการบัญชี, การบัญชีต้นทุน, ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

Abstract

This research aims to 1) study the current status and the need for developing accounting capabilities of community-based entrepreneurs, 2) train and develop accounting skills for community-based entrepreneurs, and 3) examine the results of developing accounting capabilities of community-based entrepreneurs. This is an action research that collects data from community-based entrepreneurs who are members of organic agricultural product producer groups in the Khok Nong Na Model project area, Chatturat District, Chaiyaphum Province, with a total of 5 groups, comprising 22 people. The sample groups were selected purposively. The research tools used were an interview, tests, and a questionnaire. The quantitative data analysis used mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.), and Paired-Samples T-test, while the qualitative data analysis was presented in a narrative form. The research results found that after developing accounting capabilities through the training process, community-based entrepreneurs gained significant knowledge in cost analysis, pricing, and profit analysis at a 0.01 statistical significance level. Moreover, after practical training, it was found that overall, community-based entrepreneurs had a high level of accounting capabilities, with the highest level of skills in performing tasks, followed by management and knowledge, both at a high level. As a result, community-based entrepreneurs were able to determine the actual production cost, set appropriate selling prices, generate expected profits from operations, and access crucial information for obtaining capital. This supports the idea that developing accounting capabilities could help improve the efficiency of business operations.

Keywords: Accounting capabilities, cost accounting, community-based entrepreneurs

บทนำ

การประกอบธุรกิจเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริการ การจำหน่าย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ การสร้างผลกำไรสำหรับผู้ประกอบการ เพื่อการเจริญเติบโตและเสริมความมั่นคงของธุรกิจ จึงอาจกล่าวได้ว่า “กำไร” คือ ตัวชี้วัดหนึ่งที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ แต่จากสภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีการแข่งขันรุนแรง ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ทำให้กิจการส่วนใหญ่ประสบปัญหายอดขายลดลง (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2565) ส่งผลต่อสภาพคล่องของกิจการ จนอาจประสบปัญหาการขาดทุนหรือต้องปิดกิจการไป และมีอีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ มีผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่มีความสามารถในการทำยอดขายได้ดีแต่กลับได้รับผลกำไรตอบแทนกลับมาจำนวนน้อย ซึ่งปัญหาดังกล่าวจำเป็นที่ผู้ประกอบการต้องพิจารณาเพื่อค้นหาสาเหตุหรือทบทวนการบริหารว่ามีข้อบกพร่องหรือเกิดความผิดพลาดในส่วนตัว จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้ประกอบการไม่จัดทำบัญชี ไม่คำนวณต้นทุนการผลิต หรือคำนวณต้นทุนไม่ถูกต้องครบถ้วน เช่น ไม่นำต้นทุนการตลาดหรือไม่นำค่าแรงของตนเองมาคิดเข้าต้นทุนการผลิต (สมเกียรติ์ อินตาวงค์ และสนธยา เอี้ยวชีว์, 2562) ทำให้ต้นทุนสินค้าต่ำกว่าความเป็นจริง ส่งผลต่อการกำหนดราคาขายไม่เหมาะสม ทำให้กำไรต่ำกว่าเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ที่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ทางด้านบัญชี ทำให้ไม่สามารถวางแผนกำไรและวัดผลการดำเนินงานได้ (ภาวินีย์ ธนาอนวัช, 2563) จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงสนับสนุนได้ว่าการจัดทำบัญชีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จของธุรกิจ

ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่โครงการ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ที่นำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อจำหน่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว โดยแบ่งกลุ่มสมาชิกตามประเภทของผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ผลิตปลาแห้ง ผู้ผลิตจุ่มกึ่ง ผู้ผลิตไข่เค็ม ผู้ผลิตหมมเห็ด และผู้ผลิตน้ำอ้อย รวมสมาชิกทั้งสิ้น 22 คน ส่วนใหญ่เริ่มดำเนินงานประมาณ 1-3 ปี จึงเป็นผู้ประกอบการที่ยังไม่เข้มแข็ง ขาดศักยภาพหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะความรู้และทักษะด้านการบัญชีและการเงิน เนื่องจากการประกอบธุรกิจจะดำเนินไปได้ดี มีผลกำไรตามที่คาดหวังนั้น ไม่เพียงมุ่งเน้นเพิ่มยอดขายเพียงอย่างเดียวแต่ควรให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนควบคู่ไปด้วย เพื่อสะท้อนถึงความสามารถในการดำเนินงานอย่างแท้จริง (พรธรรณิภา รอดวรรณะ, 2560) อีกทั้ง ยังเป็นข้อมูลในการตรวจสอบความถูกต้อง ความโปร่งใส และสร้างความเชื่อถือในกลุ่มสมาชิก จึงกล่าวได้ว่าการจัดทำบัญชีเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่า มีผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทำบัญชีอย่างจริงจัง ซึ่งอาจเกิดจากผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นบุคคลธรรมดา ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับที่สูงนัก ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีมาก่อน จึงขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลทางบัญชีและการเงินได้อย่างครบถ้วน ส่งผลต่อการวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินงานผิดพลาด (วรลักษณ์ วรรณโล, สุชาติ ลีตระกูล, วัฒนา ยืนยงและชูศรี สุวรรณ,

2558) จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีคำถามว่าการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีให้กับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ควรเป็นรูปแบบใด ขอบเขตด้านความรู้และทักษะทางด้านบัญชีควรมีเรื่องใดบ้าง จึงจะเหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ ให้สามารถจัดทำบัญชีเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจและสะท้อนผลการดำเนินงานของกิจการได้อย่างแท้จริง

จากสภาพปัญหาด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนข้างต้น จึงสรุปได้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนยังขาดความรู้และทักษะทางด้านบัญชี ทำให้ตัดสินใจในการดำเนินงานผิดพลาด เช่น การคำนวณต้นทุนไม่ถูกต้องครบถ้วน ส่งผลต่อการกำหนดราคาขายที่ไม่เหมาะสม ทำให้ได้กิจการได้รับกำไรต่ำกว่าความเป็นจริง ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการมีรายได้ที่ลดลงและเศรษฐกิจชุมชนถดถอย จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้กับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยนำแนวคิดการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ของ Molenda, 2003; Swanson & Holton III, (2001) ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบ การพัฒนา การปฏิบัติ และการประเมินผล และแนวคิดการบัญชีบริหาร ของสมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2563) ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาขาย และการวิเคราะห์กำไร มาใช้เป็นแนวทางการดำเนินการวิจัย ซึ่งผลวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในพื้นที่เป้าหมายได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี สามารถนำความรู้และทักษะทางด้านบัญชีไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติงานได้จริง อันจะนำไปสู่การมีรายได้และผลกำไรจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น และสามารถขยายผลไปยังผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน
2. เพื่อฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านการบัญชีที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่เป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565 (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2564) จากนั้นพิจารณาคัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่โครงการ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งหมด 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผู้ผลิตปลาแห้ง มีสมาชิกจำนวน 5 คน ผู้ผลิต

จอมกึ่ง มีสมาชิกจำนวน 3 คน ผู้ผลิตไข่เค็ม มีสมาชิกจำนวน 5 คน ผู้ผลิตแหยมเห็ด มีสมาชิกจำนวน 4 คน และผู้ผลิตน้ำอ้อย มีสมาชิกจำนวน 5 คน รวมสมาชิกรวมทั้งสิ้น 22 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Question) และคำถามปลายปิด (Closed Question)

2.2 เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบทดสอบ เพื่อทดสอบความรู้ด้านการบัญชี จำนวน 1 ชุด โดยนำไปใช้ทดสอบความรู้ก่อนการอบรม (Pre-test) และหลังการฝึกอบรม (Post-test) เป็นข้อสอบชุดเดียวกัน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประเภทเลือกตอบแบบถูก-ผิด (True False) โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนของการตอบคำถาม คือ ตอบถูกต้อง 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน โดยข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการบัญชี ได้แก่ การวิเคราะห์ต้นทุนผลิต จำนวน 10 ข้อ การกำหนดราคาขาย จำนวน 5 ข้อ และการวิเคราะห์กำไร จำนวน 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่า 0.5 ขึ้นไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลในรูปของความเรียง และนำเสนอประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์มาใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบและแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ Paired-Samples T-test

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี ของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-55 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกร เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และทำเกษตรกรรมผสมผสาน มีอาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และอาชีพหัตถกรรม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานด้านการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร ประมาณ 1-3 ปี ลักษณะการดำเนินงาน ส่วนใหญ่

สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักเพื่อร่วมกิจกรรม โดยมีกัณฑ์หมายสมาชิกล่วงหน้า และสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม ประมาณเดือนละ 1,500-2,000 บาท

1.2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับธุรกิจผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่จัดทำบัญชีเป็นบางครั้งไม่สม่ำเสมอ เป็นการจัดทำบัญชีด้วยมือ โดยการจดบันทึกลงในสมุดทั่วไป ลักษณะของการจัดทำบัญชีส่วนใหญ่เป็นการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย และบัญชีครัวเรือน การเก็บรวบรวมเอกสารประกอบการบันทึกบัญชียังไม่เป็นระบบ ทำให้สมาชิกไม่สามารถตรวจสอบผลกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานได้ทันที ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้คำนวณต้นทุนการผลิต เป็นเพียงการประมาณจากประสบการณ์ที่ผ่านมา เนื่องจากส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของต้นทุน วิธีการคำนวณปริมาณที่ใช้ต่อการผลิต เช่น การปันส่วนค่าแรง ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า รวมถึงการคิดค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ เข้าต้นทุนการผลิต ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ด้านการกำหนดราคาขาย พบว่า ส่วนใหญ่กำหนดราคาขายจากราคาตลาด และผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสรุปผลกำไรจากการดำเนินงานได้ทันที

1.3 ด้านความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีเกี่ยวกับบัญชีต้นทุน และการบัญชีการเงิน เนื่องจากต้องการทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง และเพื่อต้องการข้อมูลทางบัญชีและการเงินในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

1.4 ด้านข้อเสนอแนะอื่น พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านการยกระดับผลิตภัณท์ให้ได้รับมาตรฐานและการส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กว้างขึ้น

2. การทดสอบความรู้ความเข้าใจหลังได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี ของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความรู้ด้านการบัญชี ระหว่างก่อนและหลังได้รับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

ด้านความรู้	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา		t	P-value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต	0.33	0.13	0.73	0.14	8.94	.000*
การกำหนดราคาขาย	0.40	0.33	0.84	0.16	3.71	.005*
การวิเคราะห์กำไร	0.46	0.19	0.74	0.16	4.58	.001*
รวม	0.40	0.14	0.77	0.09	7.20	.000*

จากตาราง 1 สรุปได้ว่า ในภาพรวมผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนมีความรู้ด้านการบัญชีสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความรู้ก่อนการพัฒนา เท่ากับ (\bar{X} =0.40, S.D.=0.14) หลังการพัฒนา เท่ากับ (\bar{X} =0.77, S.D.=0.09) เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความรู้ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการพัฒนา โดยมีความรู้ก่อนการพัฒนา เท่ากับ ($\bar{X}=0.33$, S.D.=0.13) หลังการพัฒนา เท่ากับ ($\bar{X}=0.73$, S.D.=0.14) รองลงมา คือ ความรู้ด้านการวิเคราะห์กำไร พบว่า มีความรู้สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการพัฒนา โดยมีความรู้ก่อนการพัฒนา เท่ากับ ($\bar{X}=0.46$, S.D.=0.19) หลังการพัฒนา เท่ากับ ($\bar{X}=0.74$, S.D.=0.16) และด้านการกำหนดราคาขาย พบว่า มีความรู้สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการพัฒนา โดยมีความรู้ก่อนการพัฒนา เท่ากับ ($\bar{X}=0.40$, S.D.=0.33) หลังการพัฒนา เท่ากับ ($\bar{X}=0.84$, S.D.=0.16)

3. การวิเคราะห์ผลที่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับศักยภาพด้านการบัญชีในภาพรวม

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับศักยภาพ
1. ด้านความรู้	3.94	0.31	มาก
2. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน	4.34	0.40	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารจัดการ	3.99	0.21	มาก
ผลรวมทุกด้าน	4.09	0.15	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ภายหลังจากได้รับการฝึกปฏิบัติจริง เป็นเวลา 3 รอบการผลิต พบว่า ในภาพรวมผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนมีศักยภาพด้านการบัญชีอยู่ในระดับมาก โดยมีเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.15) เมื่อพิจารณาศักยภาพเป็นรายด้าน พบว่า มีศักยภาพด้านทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.40) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านความรู้ โดยมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.21) และ ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.31) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการวิจัยการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ สามารถนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลจำแนกตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ประกอบการธุรกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่โครงการ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมกันนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่าและมุ่งหวังเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก ซึ่งในปัจจุบันมีกลุ่มสมาชิก จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ผลิตปลาแห้ง ผลิตจ่อม ผลิตไข่เค็ม ผลิตแหนมเห็ด และผลิตน้ำอ้อย ลักษณะการดำเนินงานโดยทั่วไปสมาชิกทุกคนจะช่วยเหลือกันทำงานในทุกๆ ขั้นตอน ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต และการจำหน่าย โดยใช้เวลารว่างจากการประกอบอาชีพหลักจากการทำอะไร ทำนา ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์ มาร่วมกัน

ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพเสริมและพบว่า ผลการดำเนินงานหลังหักค่าใช้จ่าย อื่นๆแล้ว สมาชิกกลุ่มจะมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรประมาณ 1,500-2,000 บาทต่อเดือน

ส่วนสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน พบว่า มีการจัดทำบัญชีเป็นบางครั้งไม่สม่ำเสมอ จัดทำบัญชีด้วยมือ โดยจดบันทึกเพียงบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน และไม่มีระบบการจดทะเบียนเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีอย่างครบถ้วน ทำให้สมาชิกหรือผู้มีส่วนได้เสียไม่สามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานได้ทันที ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะพื้นฐานทางด้านบัญชี อีกทั้งเห็นว่าการทำบัญชีมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ต้องใช้เวลาในการจัดทำอย่างสม่ำเสมอจึงจะสำเร็จได้ สภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, อัจฉรา สินไชยกุลและณัฐธิดา จุมปา (2563) ซึ่งพบว่า จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน คือ ยังขาดความรู้และทักษะในการจัดระบบการเงินและการบัญชี ยังไม่มีระบบบัญชี มีเพียงการบันทึกรายรับรายจ่าย ซึ่งข้อมูลทางบัญชีการเงินไม่เพียงพอต่อการใช้ในการบริหารงานและตัดสินใจ

ในส่วนความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน มีความต้องการพัฒนาความรู้ทางการบัญชีต้นทุนผลิตมากที่สุด เพื่อสะท้อนถึงต้นทุนการผลิตที่แท้จริง อันเป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดราคาขายให้เหมาะสมกับกำไรที่คาดหวัง รวมถึงการบัญชีการเงินเพื่อให้สามารถนำเสนอผลการดำเนินงานว่ามีกำไรหรือขาดทุน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของรัฐ หรือแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา พิมทา (2562) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการบัญชี ต้นทุน การกำหนดราคาขาย และมีผู้เชี่ยวชาญสอนทำบัญชีในกลุ่มอาชีพ เช่นเดียวกับงานวิจัยของสายเพชร อักโข, รินทร์ภัส สัยหิรัญกิตต์, จริญญา อ่อนฤทธิ์ และศุภกัญญา จันทรุกษา (2560) ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการบัญชีและการเงินของกลุ่มเกษตรกร ควรให้ความรู้เกี่ยวกับระบบบัญชี และการใช้แบบฟอร์มเอกสารการบันทึกเพื่อให้เกิดการนำไปใช้วางแผนด้านการเงิน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระวรรณ ศิริพงษ์ (2560) ที่ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยไว้ว่า ควรจัดอบรมและพัฒนาผู้ทำบัญชีของกิจการให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบัญชีบริหารให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการวิเคราะห์ การลงมือทำ และการนำเสนอข้อมูลทางบัญชี เพื่อให้มีความมั่นใจต่อการนำความรู้ไปใช้ประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน เห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชี แต่ยังคงขาดความรู้พื้นฐานทางการบัญชี ยังไม่มีระบบบัญชีที่เหมาะสมกับการตัดสินใจ จึงมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบัญชีต้นทุนผลิต เพื่อต้องการทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง วิธีการกำหนดราคาขายให้เหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงในการขาดทุน รวมถึงการบัญชีการเงิน เพื่อวิเคราะห์กำไรขาดทุนจากการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของรัฐ เพื่อเพิ่มการลงทุนในการดำเนินงานต่อไป

2. ผลการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ภายหลังจากได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี ด้วยการฝึกอบรม จำนวน 18 ชั่วโมง พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนมีความรู้ด้านการบัญชีสูงขึ้นในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนผลิต การ

กำหนดราคาขาย และการวิเคราะห์กำไร ทั้งนี้อาจเกิดจากผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการบัญชีที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานให้ดีขึ้นได้ และยังเป็นข้อมูลสำคัญในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน จึงเกิดแรงจูงใจทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรลักษณ์ วรวัฒนโล, สุชาติ ลีตระกูล, วัฒนา ยืนยง และชูศรี สุวรรณ (2558) พบว่า ผลการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีของธุรกิจชุมชนขนาดเล็ก ช่วยให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีสูงขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา พิมทา (2562) ซึ่งพบว่า หลังการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการจัดทำบัญชีต้นทุน เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ การจัดทำบัญชีต้นทุนสูงขึ้น จากผลการวิจัยนี้ จึงสนับสนุนได้ว่ารูปแบบการฝึกอบรมเป็นเครื่องมือ และวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีให้กับผู้ประกอบการธุรกิจให้มีความรู้ความเข้าใจสูงขึ้นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. ผลที่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ภายหลังจากที่ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนนำความรู้ด้านการบัญชี ได้แก่ การวิเคราะห์ต้นทุนผลิต การกำหนดราคาขาย และการวิเคราะห์กำไร ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง เป็นเวลา 3 รอบการผลิต พบว่า ในภาพรวมผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนมีศักยภาพด้านการบัญชี อยู่ในระดับมาก โดยมีศักยภาพด้านทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดทักษะ และความชำนาญเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากสามารถวิเคราะห์ต้นทุนผลิตได้ทุกรอบการผลิต สามารถกำหนดราคาขายจากราคาทุนได้อย่างเหมาะสมกับกำไรที่คาดหวัง และมีการจดบันทึก รายการและรวบรวมเอกสารทางบัญชีอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ ทนน์ไชย (2558) พบว่า ภายหลังจากได้รับการฝึกปฏิบัติกลุ่มแม่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบัญชีและการเงิน และสามารถคำนวณต้นทุนการผลิตได้ ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านรู้สถานะที่แท้จริงของงาน ดำเนินงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของลลิตา พิมทา (2562) พบว่า หลังจากเกษตรกรนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดทำบัญชีต้นทุน กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่สามารถบันทึกบัญชีราย-รับ รายจ่าย และคำนวณต้นทุนประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเกิดจากการจัดทำบัญชีเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ทำให้สามารถวางแผน ควบคุม และตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ควรมีการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในรูปแบบการสร้าง เครือข่าย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงาน ทำให้เกิดประโยชน์ต่อ เศรษฐกิจชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนสามารถทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง สามารถกำหนด ราคาขายได้เหมาะสม มีกำไรจากการดำเนินงานตามที่คาดหวัง และมีข้อมูลสำคัญในการเข้าถึง แหล่งเงินทุน จึงสนับสนุนได้ว่าการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีสามารถช่วยให้การดำเนินงานของ กิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น และควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนการ

บริการวิชาการเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชี ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2565). *บทความเรื่อง ระวัง! 'ขายดี' จน 'เจ๊ง' เพราะไม่ทำ 4 เรื่องนี้*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/942990>.
- ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, อัจฉรา สิ้นไชยกุลและณัฐธิดา จุมปา. (2563). *การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อการเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 13(3), 59-73.
- พรรณนิภา รอดวรรณะ. (2560). *การบัญชีต้นทุนหลักและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวินีย์ ธนาอนันซ์. (2563). *การบริหารต้นทุนการผลิตและการวางแผนการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบางนางร้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 9(1), 47-56.
- ลลิตา พิมพ์า. (2563). *การพัฒนาการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพของกลุ่มสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด*. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 14(1), 71-83.
- วรลักษณ์ วรรณโล, สุชาติ ลีตระกูล, วัฒนา ยืนยงและชูศรี สุวรรณ. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีธุรกิจขนาดเล็ก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย*. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 8(ฉบับพิเศษ), 64-84.
- วีระวรรณ ศิริพงษ์. (2560). *การใช้บัญชีบริหารของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดสงขลา*. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 15(1), 59-72.
- สมเกียรติ อินตาวงค์ และสนธยา เอี้ยวชีวะ. (2562). *การวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนเพื่อการบริหารและเพิ่มศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านธิ อำเภออิ จังหวัดลำพูน*. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 29(1), 165-176.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2563). *การบัญชีบริหาร*. กรุงเทพฯ : บริษัท กรีนไลฟ์ พรินต์ติ้งเฮาส์ จำกัด
- สายเพชร อักโข, รินทร์ภัสส์ ชัยหิรัญกิตติ์, จริญญา อ่อนฤทธิ์, ศุภกัญญา จันทรุกษา. (2560). *การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรทำขุนแผน ตำบลอ่างศิลา อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี*. วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 6(12), 56-76.
- Molenda, M. (2003). In Search of the Elusive ADDIE Model. *Performance Improvement*, 42(5), 34-36.